

різних національностей, особливий уклад способу життя і т.п. Край різноманітний, але його різноманітність є доцентровою силою єдності всіх. Ця різноманітність і єдність дають можливість у взаємозбагаченні культур, побуту, звичаїв, традицій та ставати особистості поліглотом.

Література

1. Masaryk T.G. Cesta demokracie IV. Projevy – články – rozhovory. 1929-1937 / T.G. Masaryk. – Praha : Ústav T.G. Masaryka, 1997. – S. 281-282.
2. Slovenský národný archív. Šrobárov fond, inv. č.47, k.7.
3. Masaryk T.G. Cesta demokracie I. Soubor projevů za republiky. Svazek první. 1918-1920. / T.G. Masaryk. – Praha : Masarykův ústav AV ČR, 2003. – S. 230-231.
4. <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2016/12>.
5. Language Policy: Fact Sheets on the European Union. – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/en>.
6. Special Eurobarometer: Europeans and their Languages. – [Електронний ресурс] Режим доступу: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf.
7. Eurostat: Your key to European Statistics. Languages in the EU: Yearbooks 2011–2015. – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books>.

ОРГАНИ НАДНАЦІОНАЛЬНОЇ ВЛАДИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Попович К. Б.,
*аспірантка кафедри теорії та історії держави і права
юридичний факультет
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

Трагічні наслідки Другої світової війни спонукали європейські держави до об'єднання та нової розбудови європейського континенту¹. Ре-

¹ Rome Declaration of the Leaders of 27 Member States and of the European Council, the European Parliament and the European Commission. Brussels, 2017: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-17-767_en.htm

алізуюючи цю мету вони почали створювати різні інтеграційні об'єднання, які в умовах подальшого поступового демократичного розвитку призвели до появи наднаціонального утворення – Європейського Союзу – «як єдиного у своєму роді Союзу зі спільними інституціями та сильними цінностями, Співтовариства миру, свободи, демократії, прав людини та верховенства права, визначальною економічною потужністю із безпрецедентним рівнем соціального захисту та спільного блага»¹. Досягненню такого успіху безпосередньо сприяло формування ефективної та незалежної системи органів влади, за допомогою яких Європейський Союз має змогу сприяти популяризації власних цінностей, реалізовувати визначені цілі, служити інтересам його громадян та держав-членів, а також забезпечувати когерентність, ефективність та безперервність його політики та дій².

Відповідно до статті 13 Договору про Європейський Союз (далі – ДЄС) органами Європейського Союзу є Європейський парламент, Європейська Рада, Рада Європейського Союзу (далі – Рада ЄС), Європейська комісія, Суд Європейського Союзу (далі – Суд ЄС), Європейський центральний банк та Рахункова палата. Повноваження кожного органу визначаються установчими договорами; співпраця органів відбувається за принципом лояльності.³

Основними акторами в інституційній системі ЄС, які за своїм характером є наднаціональними органами, виступають Європейський парламент, Європейська комісія (далі – Комісія), Суд Європейського Союзу та Рахункова палата. Наднаціональних властивостей відповідні органи влади ЄС набувають завдяки наступним ключовим критеріям:

1. *Здатність здійснювати свою діяльність самостійно та у повній незалежності від держав-учасниць*⁴. Відповідно до абзацу першого статті 245 Договору про функціонування ЄС (далі ДФЄС) «члени Комі-

¹ Так само

² P. 1, Art. 13; Konsolidierte Fassungen des Vertrags über die Europäische Union und des Vertrags über die Arbeitsweise der Europäischen Union, (2016/C, 202/01): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2016.202.01.0001.01.DEU&toc=OJ:C:2016:202:TOC

³ Konsolidierte Fassungen des Vertrags über die Europäische Union und des Vertrags über die Arbeitsweise der Europäischen Union, (2016/C, 202/01): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2016.202.01.0001.01.DEU&toc=OJ:C:2016:202:TOC

⁴ Ranacher, Chrisitan; Staudigl, Frititz; Frischhut, Markus. Einführung in das Recht: Institutionen, Recht und Politiken der Europäischen Union. UTB GmbH, 2015. Auflage 3, 344 S. – S. 11

сії мають відмовитися від будь-якої діяльності, яка не співпадає з їхніми завданнями»¹; п. 3 статті 17 ДЄС чітко вказує на те, що «Комісія здійснює свою діяльність у повній незалежності», а також на заборону членам Комісії «ані отримувати, ані приймати вказівки від уряду, органу, установи або будь-якої іншої службової інстанції»²; статті 252 та 253 ДФЄС визначають «повну неупередженість та незалежність генеральних захисників у судових справах»³; стаття 285 ДФЄС визначає незалежність членів Рахункової палати при виконанні свої завдань для спільного блага Союзу⁴; стаття 14 ДЄС встановлює незалежність дій Європейського парламенту.

2. *Порядок формування органів наднаціональної влади.* Європейський парламент є безпосереднім представником інтересів громадян Європейського Союзу (п. 2, ст. 14 ДЄС⁵); його склад формується громадянами Європейського Союзу на основі «загальних, безпосередніх, вільних та таємних виборів» строком на 5 років⁶. Європейську Комісію формують «громадяни держав-членів за системою строгої рівноправної ротації між державами-членами» (абз. 2, п. 5, ст. 17 ДЄС⁷). Хоча члени Європейської комісії призначаються за загальною згодою урядів держав-членів, проте вони не мають права захищати інтереси тієї держави, громадянином якої вони є і яка висунула їх кандидатуру⁸ (у статті 17 ДЄС встановлена чітка вимога щодо підтримки загальних інтересів Союзу⁹); разом з тим ст. 245 ДФЄС

¹ Konsolidierte Fassungen des Vertrags über die Europäische Union und des Vertrags über die Arbeitsweise der Europäischen Union, (2016/C, 202/01): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_2016.202.01.0001.01.DEU&toc=OJ:C:2016:202:TOC

² Так само

³ Так само

⁴ Так само

⁵ Так само

⁶ Konsolidierte Fassungen des Vertrags über die Europäische Union und des Vertrags über die Arbeitsweise der Europäischen Union, (2016/C, 202/01): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_2016.202.01.0001.01.DEU&toc=OJ:C:2016:202:TOC

⁷ Так само

⁸ Яковюк І. В. Прояв над національності в Європейському Союзі / І. В. Яковюк // Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. / ред. кол.: Ю. П. Битяк та ін. – Х.: Право, 2006. – № 12. – С. 121-128. – С. 127

⁹ Konsolidierte Fassungen des Vertrags über die Europäische Union und des Vertrags über die Arbeitsweise der Europäischen Union, (2016/C, 202/01): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_2016.202.01.0001.01.DEU&toc=OJ:C:2016:202:TOC

вказує, що «члени Комісії мають відмовитися від будь-якої діяльності, яка не співпадає з їхніми завданнями», а також забороняє членам Комісії «протягом строку перебування на своїй посаді будь-яку іншу оплачувану або неоплачувану професійну діяльність»¹. Порядок формування складу Суду Європейського Союзу так само відбувається шляхом призначення урядами держав-учасниць (ст. 253-254 ДФЄС²) членів Суду ЄС, які «повинні гарантувати свою незалежність» (ст. 19 ДЄС, ст. 253-254 ДФЄС) та виконувати основне завдання суду – «забезпечувати дотримання права при тлумаченні та застосуванні установчих договорів» (ст. 19 ДЄС³); окрім обов'язку виконання передбачених установчими договорами завдань, суддям забороняється «займати ані політичну, ані адміністративну посаду» та «займатися будь-якою іншою оплачуваною та неоплачуваною професійною діяльністю» (ст. 4 Статуту Суду ЄС⁴). Рахункова палата набуває рис наднаціональності насамперед через той факт, що вона є єдиним органом, який створений іншим органом ЄС⁵; разом з тим до членів Рахункової палати передбачаються такі ж вимоги стосовно незалежності, обмеження щодо професійної діяльності, відмова від будь-яких вказівок з боку інших органів та обов'язку виконувати свої завдання задля спільного добробуту Союзу (ст. 285-286 ДФЄС⁶). Європейська Рада, Рада Європейського Союзу та Європейський центральний банк (попри його незалежність у здійсненні повноважень згідно із ст. 282 ДФЄС⁷) не набувають наднаціонального характеру (Рада ЄС – частково), оскільки формують свій склад безпосередньо із залученням представників органів держав-учасниць: Європейська Рада – із голів держав та голів урядів (ст. 15 ДЄС); Рада ЄС – із представників держав-членів на міністерському

¹ Так само

² Так само

³ Так само

⁴ *Satzung des Gerichtshofs der Europäischen Union (Konsolidierte Fassung)*, (ABl. L 200, 2016): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2016-08/tradoc-de-div-c-0000-2016-201606984-05_00.pdf

⁵ Яковюк І. В. Рахункова палата в інституційному механізмі ЄС: загально-теоретична характеристика / І. В. Яковюк // *Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. / ред. кол.: Ю. П. Битяк та ін.* – Х.: Право, 2010. – Вип. 19. – С. 35-45. – С. 38

⁶ *Konsolidierte Fassungen des Vertrags über die Europäische Union und des Vertrags über die Arbeitsweise der Europäischen Union*, (2016/C, 202/01): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_2016.202.01.0001.01.DEU&toc=OJ:C:2016:202:TOC

⁷ Так само

рівні, які наділені повноваженнями отримувати зобов'язання та голосувати від імені урядів держав-учасниць, яких вони представляють (ст. 16 ДЄС); Європейський центральний банк згідно зі ст. 283 ДФЄС складається також із представників центральних банків держав-членів.¹

3. *Здатність створювати зобов'язальне право (вторинне право ЄС) та затверджувати правові акти та заключення безпосередньої прямої дії на території держав-членів всупереч волі окремих держав-учасниць*². У контексті даних повноважень як орган наднаціональної влади визначається також і Рада ЄС, оскільки відповідно до положень ст. 14 та ст. 16 діє спільно із Європейським парламентом як законодавець та наділена також повноваженнями у бюджетній сфері³. Законодавчі акти ЄС дозволяється ухвалювати тільки на підставі пропозиції Комісії (ст. 17 ДЄС⁴), тобто Комісія наділяється виключним правом законодавчої ініціативи. Законодавчими актами є правові акти, які ухвалюються згідно із законодавчою процедурою; органи ухвалюють регламенти, директиви, рішення, рекомендації та висновки; зобов'язальними визнаються регламенти (діють у повному обсязі та застосовуються безпосередньо на території держав-членів), директиви (є обов'язковими у частині реалізації мети, попри це допускають вибір та форму здійснення) та рішення (є обов'язковим у повному обсязі, однак спрямовуються лише на конкретних адресатів їх виконання)⁵. Ухвалення цих актів здійснюється спільно Європейським парламентом та Радою ЄС за пропозицією Комісії (ст. 289 ДФЄС)⁶. Головним підтвердженням згоди держав-членів ЄС на обов'язковість для них правових актів, ухвалених органами ЄС, є їх ратифікація, яка іноді супроводжується нотифікацією Раді, а також публікація їх в офіційному віснику Єв-

¹ Так само

² Ranacher, Chrisitan; Staudigl, Frtitz; Frischhut, Markus. Einführung in das Recht: Institutionen, Recht und Politiken der Europäischen Union. UTB GmbH, 2015. Auflage 3, 344 S. – S. 11

³ Konsolidierte Fassungen des Vertrags über die Europäische Union und des Vertrags über die Arbeitsweise der Europäischen Union, (2016/C, 202/01): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_2016.202.01.0001.01.DEU&toc=OJ:C:2016:202:TOC

⁴ Так само

⁵ Konsolidierte Fassungen des Vertrags über die Europäische Union und des Vertrags über die Arbeitsweise der Europäischen Union, (2016/C, 202/01): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_2016.202.01.0001.01.DEU&toc=OJ:C:2016:202:TOC

⁶ Так само

ропейського Союзу¹. Принцип прямої дії правових норм ЄС сформульований у вирокі Суду ЄС у справі “Van Gend & Loos”, в якому зазначалося, що «...суб'єктами права є не лише держави-учасниці, але і індивіди. Незалежне від законодавств держав-членів Співтовариство повинне не лише зобов'язувати індивідів, однак і наділяти при цьому правами. Такі права виникають не лише у випадку, якщо це чітко передбачено договором, однак також і на основі однозначних зобов'язань, які накладаються як на індивідів, так і на держав-учасниць та органи Співтовариства...»². У свою чергу, пряма дія правових норм, прийнятих на наднаціональному рівні, передбачає безпосереднє регулювання відносин усіх суб'єктів права та, як наслідок, здійснення впливу на структуру правової системи держави-учасниці, що у подальшому визначатиме зміст та форму її правової політики³. Європейська Рада опираючись на установчі приписи щодо повноважень «надавати успішного імпульсу для розвитку Союзу та встановлювати загальні політичні цілі та пріоритети» не наділена законодавчою функцією (ст. 15 ДЄС⁴).

Таким чином, при визначенні статусу наднаціональності органів влади Європейського Союзу, перш за все, слід враховувати компетенцію їх членів, передбачену установчими договорами; структуру та порядок формування, а також характер та дію створюваних ними правових приписів на території кожної держави-учасниці.

Науковий керівник – к. ю. н., доц. Пеца Дмитро Дмитрович

¹ Муравйов В. І. Реалізація норм права Європейського Союзу у внутрішніх правопорядках держав-членів / В. І. Муравйов // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер.: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. – 2013. – №1086, вип. 2. – С. 58-64. – С. 60

² Case 26/62 Algemene Transport – en Expeditie Onderneming van Gend & Loos and Nederlandse administratie der belastingen of February 5, 1963: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?jsessionid=9ea7d0f130d627c28613c33c4d7e97dfe747e71425b8.e34KaxiLc3eQc40LaxqMbN4PahyOe0?text=&docid=87094&pageIndex=0&doclang=en&mode=req&dir=&cc=first&part=1&cid=185700>

³ Шпакович О. М. Співвідношення наднаціональності міжнародних організацій та суверенітету їхніх держав-членів / О. М. Шпакович // Віче. – 2014. – №20. – С. 28-32: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/4408>

⁴ Konsolidierte Fassungen des Vertrags über die Europäische Union und des Vertrags über die Arbeitsweise der Europäischen Union, (2016/C, 202/01): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2016.202.01.0001.01.DEU&toc=OJ:C:2016:202:TOC